

Є.В. Громов

кандидат педагогічних наук,

викладач кафедри методики навчання іноземних мов,

Вінницький державний педагогічний

університет імені Михайла Коцюбинського

**ЗАСТОСУВАННЯ КОЛЕКТИВНИХ ФОРМ АУДИТОРНОЇ РОБОТИ ЯК
ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ МОТИВАЦІЇ В НАВЧАННІ АНГЛІЙСЬКОМУ
УСНОМУ МОВЛЕННЮ ПОЛЬСЬКИХ СТУДЕНТІВ
НЕФІЛОЛОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ**

Анотація. В статті розглянуті особливості застосування колективних форм аудиторної роботи як засобу підвищення мотивації в навчанні англomовному усному фаховому спілкуванню студентів нефілологічних спеціальностей закладів вищої освіти Польщі. Показано, що інтенсифікація процесу англomовного усного фахового спілкування польських студентів нефілологічних спеціальностей досягається за рахунок позитивних змін у структурі мотивації, тобто за допомогою вироблення в них оптимального типу мотиваційної структури з домінуванням орієнтації на процес і результат. Джерелом для вироблення найбільш продуктивної мотивації в навчанні англійській мові служить система аудиторної роботи, заснована на колективних формах діяльності із застосуванням групового навчання, вирішення комунікативних завдань всім колективом, і таких форм роботи як навчальний діалог, навчання в співпраці, навчальна дискусія, мозковий штурм, навчальна ділова гра.

Ключові слова: Польща, колективна робота, підвищення мотивації, усне фахове англomовне спілкування, студенти нефілологічних спеціальностей.

**ПРИМЕНЕНИЕ КОЛЛЕКТИВНЫХ ФОРМ АУДИТОРНОЙ РАБОТЫ
КАК СРЕДСТВО ПОВЫШЕНИЯ МОТИВАЦИИ В ОБУЧЕНИИ
АНГЛИЙСКОЙ УСТНОЙ РЕЧИ ПОЛЬСКИХ СТУДЕНТОВ
НЕФИЛОЛОГИЧЕСКИХ СПЕЦИАЛЬНОСТЕЙ**

Аннотация. В статье рассмотрены особенности применения коллективных форм аудиторной работы как средства повышения мотивации в обучении англоязычному устному профессиональному общению студентов нефилологических специальностей высших учебных заведений Польши. Показано, что интенсификация процесса англоязычного устного профессионального общения польских студентов нефилологических специальностей достигается за счет позитивных изменений в структуре мотивации, то есть посредством выработки в них оптимального типа мотивационной структуры с доминированием ориентации на процесс и результат. Источником для выработки наиболее продуктивной мотивации в обучении английскому языку служит система аудиторной работы, основанная на коллективных формах деятельности с применением группового обучения, решения коммуникативных задач всем коллективом, и таких форм работы как учебный диалог, обучение в сотрудничестве, учебная дискуссия, мозговой штурм, учебная деловая игра.

Ключевые слова: Польша, коллективная работа, повышение мотивации, устное профессиональное англоязычное общение, студенты нефилологических специальностей.

Постановка проблеми. Останні роки вітчизняна система освіти знаходиться в стані неперервного реформування та пошуку найбільш ефективних шляхів вдосконалення якості підготовки фахівців, які є необхідними для здійснення позитивних змін в національній економіці, а також формування конкурентоспроможного іміджу країни в умовах глобалізації

світових процесів. Реагуючи на зміни вимог до фахівців в сучасному світі, освітня система України намагається розробляти власні моделі їхньої підготовки з урахуванням основних критеріїв відбору кадрів на європейському та світовому ринках праці. Одним з таких критеріїв є рівень іншомовної компетентності майбутнього фахівця, який залежить від багатьох факторів: кваліфікації педагогічного складу, якості навчально-методичного забезпечення, матеріально-технічної бази, використання новітніх методик підготовки тощо. Вирішення комплексного завдання щодо іншомовної підготовки студентів у вітчизняних закладах вищої освіти неможливе без ґрунтовного вивчення досвіду країн близького зарубіжжя з подібними до України соціально-економічними, історико-політичними, культурно-освітніми умовами. Зокрема, до таких країн належить Польська Республіка.

Аналіз наявних досліджень. Як показав аналіз наукових джерел, упродовж останнього десятиліття українські науковці активно здійснюють порівняльно-педагогічні дослідження тенденцій іншомовної підготовки в закладах вищої освіти наших найближчих сусідів: С. Каричковська (порівняльний аналіз підготовки майбутніх вчителів англійської мови в університетах України та Польщі), Л. Загоруйко (особливості оцінювання знань студентів з іноземної мови у вищих навчальних закладах Польщі), М. Тадеєва (сучасні тенденції розвитку шкільної іншомовної освіти в країнах-членах Ради Європи) та інші.

Невирішені аспекти проблеми. Наукові розвідки доводять, що більшість вітчизняних вчених основну увагу приділяють вивченню особливостей професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов, в той час як особливості іншомовної підготовки польських студентів нефілологічних спеціальностей висвітлені недостатньо. Зокрема, бракує інформації стосовно методів та засобів підвищення мотивації майбутніх фахівців нефілологічних спеціальностей до усного фахового іншомовного спілкування. На нашу думку, вивчення і творче використання прогресивного досвіду польських освітян буде

корисним для удосконалення системи іншомовної підготовки майбутніх фахівців різних галузей в Україні.

Мета статті. На прикладі англійської мови з'ясувати особливості застосування колективних форм аудиторної роботи як засобу підвищення мотивації в навчанні іншомовному усному фаховому спілкуванню польських студентів нефілологічних спеціальностей.

Виклад основного матеріалу дослідження. Не викликає сумніву, що для майбутніх педагогів-мовників, перекладачів, фахівців з міжнародних відносин, міжнародного права, міжнародної економіки наявність високої усвідомленої мотивації до вивчення англійської мови зумовлена обов'язковими кваліфікаційними вимогами до майбутньої професії. Одночасно, для більшості студентів нефілологічних спеціальностей необхідність постійного англійського самовдосконалення виглядає не такою очевидною. Враховуючи значне академічне навантаження при вивченні дисциплін основного професійного циклу, питання іншомовної підготовки поневолі відступає на другий план. Тому, головним завданням у навчанні англійській мові польських студентів нефілологічних спеціальностей визнано не лише забезпечення прогресу кожного студента у пізнавальній діяльності, не просто підготовка фахівця-професіонала, а, насамперед, виховання культурної, творчої, інтелігентної людини. Окрім того, формування особистого ставлення до зазначеного типу навчальної діяльності як до суспільно значущої, визначено основним чинником виховання справжнього сучасного конкурентоспроможного європейця.

Враховуючи те, що мотивація пізнавальної діяльності є одночасно передумовою, умовою та результатом навчальної діяльності, підвищення виховної ролі навчання в процесі вивчення англійської мови вважаємо можливим лише завдяки створенню сприятливих умов для формування найбільш продуктивної мотивації навчання. Як показують педагогічні спостереження польських вчених [4; 5; 8; 9], саме відсутність позитивної мотивації на заняттях з англійської мови в аудиторії студентів-нефілологів є причиною низького рівня пізнавальної діяльності, того, що студенти в

потрібному обсязі не опановують англійську мову й неготові спілкуватись нею в різноманітних комунікаційних сферах. Це ставить у центр уваги польських дослідників проблему створення оптимальної структури мотивації та пошук більш ефективних методів формування мотивації на заняттях з іноземної мови.

Мотивацію до навчання англійському усному мовленню у Польщі розуміють як багатофункціональну систему стимулів (потреб, мотивів, цілей, інтересів), в якій диференційовані наступні чотири компоненти:

1. Орієнтація на процес навчальної діяльності, що включає прагнення студентів до опанування англійської мови; почуття задоволення, що виникає в процесі засвоєння англійського усного мовлення; мотив значущості зусиль, витрачених на виконання навчальних дій.

2. Орієнтація на результат навчальної діяльності, що включає інтерес до отримання особистого результату, наприклад, у вигляді суми засвоєних знань.

3. Орієнтація на оцінку викладачем, що включає прагнення студента до зовнішніх оцінок навчальної діяльності.

4. Орієнтація на уникнення неприємностей, що включає так звані захисні мотиви – прагнення уникнути поганої оцінки; прагнення не відставати від товаришів по групі. [9, с. 68].

Оптимальним типом навчальної мотивації є структура з домінуючим орієнтиром на процес і результат, адже в цьому випадку власне навчальна діяльність виступає процесуально-результативною стороною. Відповідно, польські науковці вважають, що ефективність навчання англійській мові можна підвищити за рахунок обрання найбільш продуктивної мотиваційної моделі. Зміни в структурі мотивації, на їхню думку, можуть відбуватись як під впливом об'єктивних чинників (зміст, методи, час, цілі та завдання навчання), так і під впливом суб'єктивних факторів (особисте ставлення учня до предмету вивчення, індивідуальні особливості, успішність навчальної діяльності). Серед головних умов виникнення позитивної мотивації найважливішу роль відведено способам організації навчальної діяльності, тобто в аудиторії студентів нефілологічних спеціальностей структура мотивації може зазнавати змін під

час самого процесу вивчення англійської мови за допомогою особливих прийомів організації навчальних занять [5, с. 115].

Створення оптимальної структури мотивації до вивчення англійської мови студентами нефілологічних спеціальностей забезпечується, в тому числі, за рахунок активного застосування колективних форм роботи в навчальній аудиторії. Адже, як стверджують дослідники в галузі психології, кожна вища психічна функція в процесі розвитку з'являється двічі: спочатку як функція колективної поведінки, а згодом як спосіб індивідуальної поведінки, внутрішній процес діяльності [10, с.213]. В основі колективної роботи лежить активна спільна зацікавлена взаємодія з метою оволодіння знаннями, уміннями, навичками, яка відбувається не лише між студентом і викладачем, але й власне між студентами в межах академічної групи в головному для них занятті – навчанні. За такої організації занять максимально зростає роль самих студентів, включаючи особисту відповідальність як за виконання вимог навчальної програми, так і за загальний розвиток студента як особистості. Колективні форми роботи в польських вищих навчальних закладах вважаються особливо цінними, тому що їх застосування реалізує, крім навчальних, виховні завдання – група перетворюється в творчий колектив, що має величезне значення для реалізації програми виховання у вищій школі. Окрім того, організація і проведення занять із застосуванням колективних форм роботи дозволяє виробити в студентів найбільш ефективний тип мотиваційної структури – із домінуванням орієнтації на процес і результат, що сприяє успішній реалізації комунікативних і пізнавальних завдань [4, с. 78].

Наразі розглянемо, як застосування колективних форм роботи в аудиторії польських студентів нефілологічних спеціальностей впливає на формування позитивної мотивації до оволодіння ними таким складним типом іншомовної діяльності як усне фахове спілкування. Усне фахове спілкування – це форма реалізації мовної діяльності за допомогою звуків, що являє собою процес говоріння між особами як представниками фахових установ. Воно широко застосовується в різних сферах професійної діяльності людей. Фахівці з

проблем спілкування чітко визначають найважливіші особливості усного спілкування в порівнянні з писемним. Для усного спілкування визначальним є: безпосередня наявність адресата, замкнена цілісна комунікативна ситуація, складниками якої є комуніканти, невербальні засоби спілкування, інтонація, емоційність і експресивність. Головною складністю в оволодінні усним фаховим спілкуванням є необхідність визначати на слух (навіть інтуїтивно) доцільність чи недоцільність того чи іншого слова, звороту, інтонації, стилістичного забарвлення в кожній конкретній мовленнєвій ситуації [8, с. 75].

Усне фахове спілкування відбувається в межах конкретних форм, яким властива особлива організація мовних засобів. Ці форми істотно різняться між собою і мають свою специфіку. В основу виокремлення цих форм покладено різні критерії:

- за способом взаємодії між комунікантами виділяють монологічне, діалогічне та полілогічне спілкування;
- за кількістю учасників за урахуванням каналів комунікації виокремлюють індивідуальне, колективне, безпосереднє, опосередковане спілкування;
- залежно від змісту повідомлення розрізняють побутове, наукове, фахово-ділове та естетичне спілкування.

У Польщі вважають, що роль колективних форм аудиторної роботи як засобу оптимізації усної мовної взаємодії важко переоцінити. Їх застосування на заняттях з англійської мови в нефілологічному середовищі забезпечує позитивні зміни в структурі мотивації, підвищує якість навчання, сприяє утворенню системи стійких взаємовідносин, сприятливих для продуктивної спільної діяльності. Головною метою опанування англійської мови визнано формування комунікативних навичок, розвиток уміння практично використовувати вивчений матеріал, тому головне завдання викладача полягає у створенні оптимальних навчальних умов для кожного студента. Він вибирає такі методи навчання, які б дозволили студентам проявити особисту активність,

власну творчість, активізувати індивідуальну пізнавальну діяльність, одночасно відчуваючи себе невід'ємною складовою навчального колективу [4, с. 80].

У процесі вивчення англійської мови польськими студентами нефілологічних спеціальностей використовуються різні методи організації занять, які сприяють створенню творчої атмосфери в навчальному колективі, розвивають такі риси, як відповідальність, колективізм, організованість, згуртованість. Найчастіше використовуються такі види і методи колективних форм роботи як навчальний діалог, навчання в співпраці, навчальна дискусія, мозковий штурм, навчальна ділова гра. Вони покликані позитивно впливати на зміни в мотиваційній структурі студентів, отже застосовуються для досягнення кращих результатів в оволодінні англійською мовою, а також з метою поглиблення інтересу як до мови, так і до англійськомовних країн. Головна умова – усне фахове спілкування під час аудиторних занять має здійснюватись лише англійською мовою.

Спочатку розглянемо такий безумовно дієвий метод підвищення пізнавальної лінгвістичної активності студентів як *навчальний діалог*. Наступна послідовність дій як правило використовується викладачами для створення діалогічної ситуації в аудиторії:

- первинна діагностика готовності студентів до спілкування у формі діалогу, а саме – визначення базових знань, досвіду комунікації, прагнення висловлювати власні думки, готовності сприймати точку зору інших;
- визначення базових мотивів, тобто пошук проблемних питань, які можуть викликати інтерес серед студентів і спонукати їх до обговорення;
- представлення навчального матеріалу в дискусійній формі, виявлення складних колізій, прецедентів, навмисне провокування конфліктних ситуацій, які неможливо вирішити без обговорення учасниками діалогу;
- розробка сценарію взаємної дії учасників діалогу, введення можливих ролей, потенційних шляхів вирішення дискусійних питань.

Члени академічної групи розподіляються на пари й починають діалогічне спілкування на задану тематику. Для студентів з найбільш високим рівнем

володіння мовою пропонується лише тема обговорення, а студентам середнього та слабкого рівнів пропонуються додаткові допоміжні матеріали із запитаннями та відповідями середнього чи легкого рівня складності відповідно. В якості розминки перед початком діалогічного мовлення колективно повторюються рекомендовані для даної тематики загальні словосполучення, сталі вирази, вступні фрази тощо. Крок за кроком в процесі діалогового спілкування у студентів обов'язково виробляються правила, яких необхідно дотримуватись для ефективної усної англійської комунікації, а саме: розуміння важливості не лише вміння говорити самому, а й здатності уважно слухати співрозмовника; усвідомлення необхідності висловлюватись зрозуміло, чітко, не відхиляючись від заданої тематики; розвиток навичок постановки допоміжних запитань, що підтримують усне діалогічне спілкування; психологічна готовність сприйняти думку співрозмовника, як власну або вміння швидко знаходити переконливі аргументи, які дозволяють відстояти свою точку зору. Діалогічне усне фахове спілкування не лише сприяє розвитку комунікативних і мовленнєвих навичок, а й розкриває інтелектуальні та творчі здібності студентів, віддзеркалює їхній внутрішній світ, висвітлює особисті потреби, професійні прагнення, що, в свою чергу, підвищує загальний рівень мотивації до вивчення мови [6, с. 226].

Ще однією формою колективної роботи, поширеною у польських закладах вищої освіти, є *навчання у співпраці* – метод, який передбачає активне навчальне співробітництво в режимі реального часу, а отже, – фахове усне спілкування. Закономірно, що польські освітяни активно використовують його в процесі навчання студентів англійській мові. Академічна група поділяється на команди таким чином, щоб до складу кожної ввійшли кілька сильних, середніх і слабших студентів. Кожній команді пропонується виконати певне навчальне завдання, за яке нараховуються залікові пункти. Метод спрямований на досягнення колективних цілей, а успіх кожної команди залежить від результату самостійної роботи кожного окремого її члена в спільній груповій роботі над проблемою, що запропонована для обговорення. Мета кожного студента – не просто виконати поставлене завдання, а й оволодіти необхідними знаннями,

сформувати відповідні навички. Команда зацікавлена в засвоєнні навчального матеріалу кожним її членом, оскільки колективний успіх залежить від внеску кожного у вирішення поставленої проблеми. Індивідуальна відповідальність означає, що кінцевий результат залежить від успіхів або невдач кожного члена команди. Даний метод стимулює взаємну допомогу студентів. Кожен додає залікові пункти своїй команді, які також нараховуються за поліпшення власних попередніх результатів, таким чином реалізується принцип рівних можливостей для досягнення успіху. Запропонована технологія надає студентам з високим, середнім і низьким рівнями володіння мовою однакові можливості в отриманні пунктів. Прагнучи покращити індивідуальні навчальні результати, всі студенти приносять своїй команді певну кількість пунктів, що дає змогу відчувати себе повноправними учасниками команди і стимулює бажання підняти на більш високий рівень персональну планку, зростає мотивація. Технологія навчання у співпраці дає можливість поділяти навчальні завдання за рівнями складності. В даній ситуації кожен студент, з одного боку, відповідає за результат своєї індивідуальної роботи, з іншого – несе відповідальність за результат колективної роботи всієї групи. Сильнішим студентам також цікаво виконувати групові завдання, тому що, по-перше, воно відповідає високому рівню їхньої підготовки, вони не нудьгують, відчуваючи розвиток, займаючись творчістю; по-друге, вони особисто відчувають свою затребуваність у даній команді, оскільки відповідають за слабких студентів, працюючи разом з ними на загальний результат. Слабші студенти з'ясовують для себе незрозумілі питання, а сильніші зацікавлені в тому, щоб усі члени групи повністю засвоїли матеріал. Слабші студенти, за підтримки сильніших, швидше оволодівають складним навчальним матеріалом, виправляють недоліки. Навчання у співпраці, будучи спрямованим на досягнення колективної мети, є значно ефективнішим, захоплюючим. Воно приносить задоволення, створюючи творчу дружню атмосферу взаємодопомоги [2, с. 52].

Широко розповсюдженим в польських закладах вищої освіти є такий вид комунікативної діяльності як колективні *навчальні дискусії* англійською мовою.

Така колективна аудиторна робота передбачає, з одного боку, що від кожного студента очікується висловлення його особистої позиції, а з іншого, – слухачем виступає весь клас, всі присутні висловлюються по черзі. Ця форма організації навчального спілкування є дуже доречною, коли викладач розпочинає новий цикл практичних занять, представляє в загальних рисах зміст наступної роботи, знайомить студентів з новими вимогами, пропонує обговорити основні правила спільної діяльності та поведінки. Впродовж усього циклу занять у підсумкових бесідах з'ясовуються індивідуальні пізнавальні потреби студентів, виявляються прогалини в знаннях, враховуються побажання, обговорюються перспективи поліпшення навчального процесу. Посилюється інтерактивна складова процесу оволодіння усним англійським мовленням, перехід від навчання мови до навчання іншомовній діяльності, а від нього – до живого спілкування. Тематика навчальних дискусій може бути різноманітною. Оскільки основою проведення будь-якої дискусії є висловлювання та сприйняття різних думок, навчальні дискусії заохочують студентів до різноманітності ідей і взаємної толерантності у відносинах, кожен студент під час даного виду навчальної діяльності отримує відчуття своєї суспільної значущості, інтелектуальної спроможності. В цілому навчальна дискусія покликана демонструвати високий рівень співробітництва й продуктивне аудиторне спілкування. Окрім того, використання навчальної дискусії сприяє формуванню плюралістичної свідомості студентів, яка передбачає визнання співіснування й конкуренції ідей, концепцій, теорій, що пропонують різні шляхи вирішення тих чи інших актуальних питань.

Зважаючи на спосіб організації навчальних дискусій їх поділяють на спрямовуючі, вільні, проблемно орієнтовані. Ознакою спрямовуючої дискусії є пропонування теми обговорення, списку ключових слів, різноманітних опорних матеріалів (вербальних й невербальних) у вигляді слайдів, графічних схем, таблиць, малюнків тощо. Завданням спрямовуючої дискусії є пошук компромісу, розв'язання загальних мовленнєвих завдань. Вільна дискусія передбачає творчий характер спілкування, під час якого заохочується обмін думками, ідеями, стимулюється досягнення компромісу на основі взаємного

обміну інформацією. Практикуючі проблемно орієнтовані дискусії, студенти розмірковують над розв'язанням певної проблемної ситуації, пропонуючи власні шляхи й методи її вирішення. Проблема ситуація, як правило, характеризується наявністю суперечностей, низки можливих варіантів рішень, а також необхідності вибору оптимального варіанту [3, с. 130]. Завдяки навчальній дискусії, студенти нефілологічних спеціальностей отримують практичний досвід використання засобів усного англійського мовлення для досягнення певних практичних професійних цілей. Це сприяє підвищенню мотивації студентів до вивчення мови, адже вони відчують недостатність мовних засобів, що стимулює їх до більш наполегливого навчання.

Коли перед академічною групою постає проблема швидкого пошуку нових ідей, нестандартних підходів до вирішення ситуацій, польськими освітянами активно використовується метод так званого *мозкового штурму*, який дозволяє суттєво збільшити ефективність генерування новацій у студентській аудиторії. Цей популярний метод заохочує студентів пропонувати небанальні авторські ідеї завдяки забороні на критичні зауваження з боку викладача чи інших членів групи на стадії генерації. На цій стадії увага концентрується не на якості, а лише на кількості ідей. Після стадії первинної генерації запропоновані студентами ідеї групуються, оцінюються, відкладаються для подальшого вивчення. Ідеї, які є найбільш ефективними для розв'язання конкретної задачі, відбираються для подальшого втілення. Результати роботи студентів, залучених до цього виду колективної мовної діяльності, залежать від обраної проблематики. Учасники мозкового штурму висловлюють максимальну кількість яскравих і самобутніх ідей, якщо вирішення поставленої проблеми, на їхню думку, має практичну цінність. Студенти діють за принципом *free your mind*, даючи волю нестримній фантазії, нелінійній логіці, нестандартним асоціаціям, миттєво висловлюючи все, що приходить їм на думку. Такий потік неконтрольованої свідомості обов'язково народжує тези, які лягають в основу правильного рішення для розв'язання проблеми. Проте, метод мозкового штурму має свої переваги та недоліки. Зокрема, не всі ідеї, запропоновані

студентами, виявляться успішними, що часто є гальмівним чинником. Однак, польські освітяни радять не відкидати ці ідеї зовсім, а спробувати застосувати в контексті розв'язання інших проблемних ситуацій [7, с. 62].

Не менш ефективною колективною формою аудиторної роботи в навчанні англійському усному фаховому мовленню польських студентів нефілологічних спеціальностей є застосування різних модифікацій *навчальних ділових ігор* – імітаційних, операційних, рольових, ділового театру тощо. Сценарій імітаційної гри обов'язково містить сюжет, в якому моделюються конкретні події, імітується діяльність людей, яка максимально наближена до реальних умов. Операційні ігри допомагають відпрацьовувати конкретні специфічні операції, наприклад, розв'язання нагальних виробничих питань, проведення переговорів тощо. Рольові ігри, в свою чергу, сприяють відпрацюванню у студентів тактики поведінки, виконання функцій і обов'язків конкретної особистості, для їх проведення розробляються моделі ситуацій, розподіляються ролі. Діловий театр передбачає колективне створення сценарію, де описується конкретна ситуація, функції та обов'язки дійових осіб, їх завдання. Цей метод також спрямований на формування перцептивних умінь майбутніх фахівців (уміння відчувати стан іншої людини, здатність швидко встановити контакт). При відпрацюванні ділових ігор студенти змушені розв'язувати різноманітні проблемні ситуації, які сприяють використанню англійської мови не лише для повсякденного спілкування, а й для вирішення конкретних професійних завдань. Забезпечуючи формування відповідних видів мовленнєвої діяльності, вони допомагають реалізувати основну функцію вивчення іноземної мови у закладі вищої освіти – формування професійної комунікативної та лінгвістичної компетентностей. Успіх навчальної ділової гри здебільшого залежить від правильного вибору ігрової тематики, умілого складення завдань, адекватного розподілу обов'язків між учасниками з урахуванням індивідуальних особливостей кожного студента. Важливим моментом є розподіл ролей, з урахуванням не лише лінгвістичних здібностей, а й психологічних рис кожного студента таким чином, щоб він природно

почувався в аудиторії, був зацікавлений у своїй ролі і мав можливість продемонструвати свої творчі здібності в повній мірі [11, с. 312].

Суттєвою перевагою ділових ігор перед іншими колективними формами лінгвістичної підготовки є цілковита навчальна зайнятість студентів, постійна концентрація уваги майбутніх фахівців упродовж усієї гри. І хоча ділові ігри дещо спрощують навчальний процес, тимчасово порушуючи аудиторну дисципліну і допускаючи ситуативне збільшення кількості помилок у студентів, їх дидактичну, освітню і практичну цінність важко переоцінити. Позитивний досвід польських освітян доводить, що ділова гра створює на занятті позитивну емоційну атмосферу, яка сприяє усуненню психологічних бар'єрів, забезпечує умови для невимушеного спілкування англійською мовою всіх без виключення членів академічної групи. Практика показує, що використання ділових ігор у процесі навчання усному фаховому англійському мовленню значно підвищує мотивацію, а отже й загальну ефективність іншомовної підготовки.

Підсумовуючи, зазначимо, що перераховані колективні форми аудиторної роботи були апробовані в процесі навчання усному фаховому англійському спілкуванню українських студентів [1, с. 38-43]. Ми на досвіді переконалися, що вони не лише підвищують рівень мотивації до вивчення англійської мови та характеризуються високою результативністю засвоєння матеріалу. У процесі колективної роботи в студентів розвиваються не лише лінгвістичні, а й організаційні навички. Описані форми сприяють не лише розвитку навичок усного фахового мовлення, а й спонукають до роздумів, рефлексії, розвивають вміння аналізувати, робити власні висновки, доводити співрозмовнику правильність власних суджень. Застосування колективних форм аудиторної роботи спонукає студентів до спільного обговорення, постановки запитань, презентації власних варіантів вирішення проблемних ситуацій. Однак методика є успішною лише за умови ретельної попередньої підготовки, зокрема, повторення вже відомих і засвоєння нових граматичних конструкцій, оволодіння новою тематичною лексикою тощо. Додатковим

мотивуючим фактором до усного фахового спілкування англійською мовою виступає те, що перед студентами, з одного боку, стоїть пізнавальна мета – успішне виконання академічного завдання, а з іншого – соціальна мета – формування в ході виконання завдання певної культури спілкування, вміння приходити на допомогу, працювати на досягнення спільної мети. Ще одним позитивним результатом є вироблення в майбутніх фахівців толерантного ставлення до різних думок, ідей, концепцій, які, інколи, можуть не співпадати з їхньою власною точкою зору. Проте зауважимо, що створення плюралістичного клімату під час проведення практичних занять є можливим за умови чіткого дотримання певних правил: ясно й дохідливо формулювати власну точку зору, намагатися донести її до слухача, вести коректний діалог (полілог), уникати поспішних висновків, вислухати співбесідника до кінця, зацікавити його власною точкою зору, знайти раціональне зерно в чужій думці, не монополізувати час розмови, досягти спільної думки й захистити її перед усіма присутніми в аудиторії.

Висновки та перспективи подальших розвідок. Інтенсифікація процесу англійської усного фахового спілкування в аудиторії польських студентів нефілологічних спеціальностей досягається за рахунок позитивних змін у структурі мотивації, тобто за допомогою вироблення в них оптимального типу мотиваційної структури з домінуванням орієнтації на процес і результат. Вироблення оптимальної структури мотивації сприяє успішній реалізації поставлених перед вищою школою навчально-виховних завдань, зокрема, утворенню творчого колективу з такими характеристиками, як відповідальність, колективізм, контактність, згуртованість. Джерелом для вироблення найбільш продуктивної мотивації в навчанні англійській мові польських студентів-нефілологів служить система аудиторної роботи, заснована на колективних формах діяльності із застосуванням групової роботи, вирішення комунікативних завдань всім колективом, і таких форм роботи як навчальний діалог, навчання в співпраці, навчальна дискусія, мозковий штурм, навчальна ділова гра. Застосування цих колективних форм роботи активізує великі

резерви оптимізації навчального процесу при опануванні англійської мови польськими студентами нефілологічних спеціальностей, а тому варті наслідування і в українських закладах вищої освіти.

Подальші дослідження з даної проблематики можуть бути продовжені та поглиблені за такими напрямками:

- можливість застосування колективних форм роботи в процесі навчання англійській мові студентів нефілологічних спеціальностей у позааудиторній навчальній діяльності;

- вивчення оптимального співвідношення різних форм колективного навчання у поєднанні із фронтальним та індивідуальним навчанням;

- використання колективних форм роботи при навчанні іншим видам іншомовної діяльності (читанню, письму);

- вивчення особливостей застосування колективних форм аудиторної роботи в процесі підготовки студентів-філологів.

Список використаних джерел:

1. Мазайкіна І.О. Особистісно орієнтовані технології навчання іноземних мов. Навчально-методичний посібник / Укладачі: І. О. Мазайкіна, Т. І. Ямчинська, Є. В. Громов – Вінниця : 2017. – 76 с.
2. Jadcak Maria. Interaktywne metody nauczania z przykładowymi konspektami w nauczaniu przedmiotów na poziomie szkoły podstawowej i gimnazjum oraz szkoły zawodowej i średniej : opracowanie zbiorowe / pod red. Marii Jadcak. - Toruń : Bea-Bleja, 2001. – 94 s.
3. Kramek Zbigniew. Aktywizujące i praktyczne metody nauczania / Z. Kramek, K. Smela // W: Szkoła a rynek pracy : podręcznik akademicki / red. nauk. Andrzej Bogaj, Stefan M. Kwiatkowski. – Warszawa : Wydawnictwo Naukowe PWN, 2006. – S. 128-137.
4. Kubiczek Agnieszka. Wpływ motywacji na proces nauki języka obcego według modelu przetwarzania informacji językowych / A. Kubiczek // Nowe spojrzenia na motywację w dydaktyce języków obcych / red. Anna Michońska-Stadnik, Zdzisław

Wąsik. – Wrocław : Wydawnictwo Wyższej Szkoły Filologicznej we Wrocławiu, 2008. – Tom 1. – S. 75-84.

5. Lankiewicz Hadrian. Wykorzystanie materiałów przygotowywanych przez studentów jako czynnika motywującego podczas zajęć językowych / H. Lankiewicz // Nowe spojrzenia na motywację w dydaktyce języków obcych / red. Anna Michońska-Stadnik, Zdzisław Wąsik. – Wrocław : Wydawnictwo Wyższej Szkoły Filologicznej we Wrocławiu, 2008. – Tom 2. – S. 109-120.

6. Petty Geoff. Nowoczesne nauczanie : praktyczne wskazówki i techniki dla nauczycieli, wykładowców i szkoleniowców / G. Petty ; przekł. J. Bartosik. – Wyd. 1 w jęz. pol. – Sopot : Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, 2010. – S. 194-258.

7. Rau Krystyna. Jak aktywizować uczniów : burza mózgów i inne techniki w edukacji / K. Rau, E. Ziętkiewicz. – Poznań : G&P, 2003. – 93 s.

8. Szalek Marek. Jak motywować uczniów do nauki języka obcego? : motywacja w teorii i praktyce / M. Szalek. Poznań : Wagros, 2004. – 134 s.

9. Szymankiewicz Krystyna. Motywowanie do nauki języka obcego poprzez otwarcie na wielojęzyczność i wielokulturowość / K. Szymankiewicz // Nowe spojrzenia na motywację w dydaktyce języków obcych / red. Anna Michońska-Stadnik, Zdzisław Wąsik. – Wrocław : Wydawnictwo Wyższej Szkoły Filologicznej we Wrocławiu, 2008. – Tom 2. – S. 63-72.

10. Walter C. Parker. Educating the Democratic Mind. – State University of New York, 1996. – 381 p.

11. West Edie. Przełamywanie pierwszych lodów, integracja i aktywizacja grupy : materiały szkoleniowe / E. West ; przeł. D. Wąsik. – Warszawa-Kraków : Wolters Kluwer Polska ABC, 2007. – 699 s.

Y.V. Gromov

**APPLICATION OF COOPERATIVE FORMS OF CLASS WORK AS A
MEANS OF MOTIVATION INCREASE IN ENGLISH ORAL SPEECH
TRAINING OF POLISH STUDENTS OF NON-PHILOLOGICAL
SPECIALTIES**

Summary. *The author dwells on the peculiarities of application of class work cooperative forms as a means of motivation increase in English oral speech training at non-philological higher educational institutions of Poland. It has been shown that the structure with a dominant orientation on process and result may be the optimal type of educational motivation due to the fact that actual educational activity, in this case, is regarded as the procedural and productive phenomenon. It is considered by the Polish scholars that the effectiveness of English training may be increased at the expense of choosing of the most productive motivational model. Changes in the structure of motivation can happen both under the influence of objective factors (content, methods, time, goals and objectives of learning), and under the influence of subjective factors (student's personal attitude to the subject of study, individual characteristics, success of educational activities). Among the main conditions for the emergence of positive motivation, the most important role is assigned to the ways of organizing educational activities, that is, in the audience of students of non-philological specialties, the structure of motivation can undergo changes during the process of learning English with the help of special methods of organizing training classes. In the process of studying English, Polish students of non-philological specialties use different methods of organizing classes that contribute to emerging of creative atmosphere in the classroom, developing such traits of character as responsibility, collectivism, organization, unity. Such types, forms and methods of collective work as training dialogue, cooperative learning, educational discussion, brainstorming and educational business game are mostly used in the classroom. These activities are supposed to positively influence the changes in the students' motivational structure; therefore, they are used to achieve better English language proficiency, as well as to deepen interest both in language and in English-speaking countries.*

Keywords: *Poland, cooperative learning, motivation increase, oral professional English conversation, students of non-philological specialties.*

References

- Mazajkina I.O. (2017). Osobystisno oriyentovani tekhnolohiyi navchannya inozemnykh mov [*Individually oriented technologies of foreign languages training*], Vinnytsya: VSPU [in Ukrainian].
- Jadcak Maria. (2001). *Interaktywne metody nauczania z przykładowymi konspektami w nauczaniu przedmiotów na poziomie szkoły podstawowej i gimnazjum oraz szkoły zawodowej i średniej*. Toruń: Bea-Bleja [in Polish].
- Kramek Zbigniew. (2006). Aktywizujące i praktyczne metody nauczania. *Szkoła a rynek pracy : podręcznik akademicki*. Warszawa : Wydawnictwo Naukowe PWN, pp. 128-137 [in Polish].
- Kubiczek Agnieszka. (2008). Wpływ motywacji na proces nauki języka obcego według modelu przetwarzania informacji językowych. *Nowe spojrzenia na motywację w dydaktyce języków obcych*. Wrocław : Wydawnictwo Wyższej Szkoły Filologicznej we Wrocławiu, pp. 75-84 [in Polish].
- Lankiewicz Hadrian. (2008). Wykorzystanie materiałów przygotowywanych przez studentów jako czynnika motywującego podczas zajęć językowych. *Nowe spojrzenia na motywację w dydaktyce języków obcych*. Wrocław : Wydawnictwo Wyższej Szkoły Filologicznej we Wrocławiu, pp. 109-120 [in Polish].
- Petty Geoff. (2010). *Nowoczesne nauczanie : praktyczne wskazówki i techniki dla nauczycieli, wykładowców i szkoleniowców*. Sopot: Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne [in Polish].
- Rau Krystyna. (2003). *Jak aktywizować uczniów : burza mózgów i inne techniki w edukacji*. Poznań: G&P [in Polish].
- Szałek Marek. (2004). *Jak motywować uczniów do nauki języka obcego? Motywacja w teorii i praktyce*. Poznań: Wagros [in Polish].
- Szymankiewicz Krystyna. (2008). Motywowanie do nauki języka obcego poprzez otwarcie na wielojęzyczność i wielokulturowość. *Nowe spojrzenia na motywację w dydaktyce języków obcych*. Wrocław: Wydawnictwo Wyższej Szkoły Filologicznej we Wrocławiu, pp. 63-72 [in Polish].

Walter C. Parker. (1996). *Educating the Democratic Mind*. New York: State University of New York [in English].

West Edie. (2007). *Przełamywanie pierwszych lodów, integracja i aktywizacja grupy*. Warszawa-Kraków: Wolters Kluwer Polska ABC [in Polish].